

КОНВЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ ДЕЦЕ И САРАДЊИ У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНОГ УСВОЈЕЊА

Закључена 29. маја 1993. године
(Ступила на снагу 1. маја 1995. године)

Државе потписнице ове Конвенције,

Прихватајући да је за потпун и хармоничан развој личности детета неопходно да оно одраста у породичној средини, у атмосфери среће, љубави и разумевања,

Подсећајући да свака држава мора на првом месту да предузме одговарајуће мере како би омогућила да дете остане збринато у својој породици порекла,

Прихватајући да међународно усвојење може пружити предности сталног дома детету за које се не може пронаћи одговарајућа породица у држави његовог порекла,

Уверене у неопходност предузимања мера којима се гарантује да ће међународна усвојења бити заснивана у складу с најбољим интересом детета и уз поштовање његових основних права, као и ради спречавања отмице, продаје или трговин децом,

У жељи да у том циљу успоставе заједничке одредбе које воде рачуна о принципима признатим међународним уговорима, посебно Конвенцијом УН о правима детета од 20. новембра 1989. године и Декларацијом УН о социјалним и правним начелима заштите и добробити деце, с посебним освртом на смештај у хранитељске породице и усвојење на унутрашњем и међународном плану (Резолуција Генералне скупштине 41/85 од 3. децембра 1986. године),

Сагласиле су се о следећим одредбама:

ПОГЛАВЉЕ I – ПОЉЕ ПРИМЕНЕ КОНВЕНЦИЈЕ

Члан 1

Ова Конвенција има за циљ:

а) успостављање гаранција ради заснивања међународних усвојења у најбољем интересу детета и поштовања основних права која су му призната међународним правом;

б) установљавање система сарадње између држава уговорница ради обезбеђивања поштовања ових гаранција и спречавања отмице, продаје или трговине децом;

в) обезбеђење признања усвојења заснованих у државама уговорницама., у складу са Конвенцијом.

Члан 2

(1) Конвенција се примењује ако се дете са уобичајеним боравиштем у једној држави уговорници (држави порекла) пресељава или треба да буде пресељено или је било пресељено у другу државу уговорницу (државу пријема) било после његовог усвојења у држави порекла од стране супружника или лица са уобичајеним боравиштем у држави пријема, било у циљу заснивања таквог усвојења у држави пријема или у држави порекла.

(2) Конвенција се односи само на усвојења којима се заснива трајан однос родитеља и детета.

Члан 3

Конвенција престаје да се примењује ако сагласности из члана 17 тачка в, нису биле дате пре него што је дете напунило осамнаест година.

ПОГЛАВЉЕ II – УСЛОВИ ЗА ЗАСНИВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ УСВОЈЕЊА

Члан 4

Усвојења на које се односи ова Конвенција могу се засновати само ако су надлежни органи државе порекла:

а) утврдили да је дете подобно за усвојење;

б) утврдили да је међународно усвојење у најбољем интересу детета, након ваљаног испитивања могућности за збрињавање детета у држави његовог порекла;

в) обезбедили

(1) да су лицима, институцијама и органима чија је сагласност потребна за усвојење, већ дати неопходни савети и да су ваљано обавештени о последицама њихове сагласности, посебно у погледу тога да ли усвојењем престају права и дужности између детета и породице порекла,

(2) да су ова лица, институције и органи дали своју сагласност слободно, у законом предвиђеној форми и да је она дата или забележена у писаној форми,

(3) да сагласности нису биле добијене плаћањем или надокнадом било које врсте и да нису повучене, и

(4) да је сагласност мајке, уколико је потребна, дата тек након рођења детета; и

д) да су се, након што су у обзир узели узраст и степен зрелости детета, уверили

(1) да је дете саветовано и да је ваљано обавештено о последицама усвојења и његове сагласности за усвојење, уколико је потребна,

(2) да су жеље и мишљења детета узети у обзир,

(3) да је сагласност детета за усвојење, уколико је потребна, дата слободно, у законом предвиђеној форми и да је његова сагласност дата или забележена у писаној форми, и

(4) да ова сагласност није била добијена плаћањем или накнадом било које врсте.

Члан 5

Усвојење на које се односи ова Конвенција може се засновати само ако су надлежни органи државе пријема:

а) утврдили да су потенцијални усвојитељи подобни да усвоје;

б) установили да су потенцијални усвојитељи добили неопходне савете ; и

в) утврдили да је детету одобрен или да ће му бити одобрен улазак и сталан боравак у тој држави.

ПОГЛАВЉЕ III – ЦЕНТРАЛНИ ОРГАНИ И АКРЕДИТОВАНА ТЕЛА

Члан 6

(1) Свака држава уговорница одређује централни орган за извршавање обавеза које су предвиђене овом Конвенцијом.

(2) Савезна држава, држава у којој важи више правних система или држава која се састоји из аутономних територијалних јединица може одредити више од једног централног органа и прецизирати територијални или персонални обим њихових овлашћења. Држава која је искористила ову могућност, одређује централни орган коме се упућују сви поднесци у циљу њиховог достављања одговарајућем централном органу у држави.

Члан 7

(1) У циљу заштите деце и постизања других циљева ове Конвенције, централни органи треба међусобно да сарађују и унапређују сарадњу надлежних органа својих држава.

(2) Они непосредно предузимају све одговарајуће мере за:

а) давање обавештења о законодавству својих држава у материји усвојења и другим општим информацијама, као што су статистички подаци и стандардизовани обрасци;

б) међусобно обавештавање о примени Конвенције и отклањање препрека за њену примену, у мери у којој је то могуће.

Члан 8

Централни органи предузимају, било непосредно било уз помоћ јавних органа, све одговарајуће мере за спречавање стицања недозвољне материјалне користи у вези са усвојењем и сваке праксе супротне циљевима Конвенције.

Члан 9

Централни органи предузимају, било непосредно било уз помоћ јавних органа или тела ваљано акредитованих у својој држави, све одговарајуће мере, посебно ради:

а) прикупљања, чувања и размењивања информација о ситуацији у којој се налазе дете и потенцијални усвојитељи, у мери у којој је то неопходно за заснивање усвојења;

б) олакшавања, праћења и покретања поступка за заснивање усвојења;

в) унапређења развоја саветовалишта и пост-адоптивних служби у својим државама;

г) размењивања општих извештаја о оцени искустава у погледу међународног усвојења;

д) одговарања на образложене захтеве других централних органа или јавних органа за достављање информација о конкретној ситуацији у погледу усвојења, у мери у којој то дозвољавају закони њихове државе.

Члан 10

Акредитацију могу да добију и задрже само тела која се покажу способним да ваљано извршавају задатке који би им могли бити поверени.

Члан 11

Акредитовано тело треба да:

а) остварује само непрофитне циљеве под условима и у границама које су утврдили надлежни органи државе акредитације;

б) буде руковођено од стране лица која за то квалификује њихов морални интегритет и њихова стручна оспособљеност или искуство за рад у материји међународног усвојења, као и да запошљава таква лица; и

в) буде надзирано од стране надлежних органа те државе у погледу свог састава, рада и финансијске ситуације.

Члан 12

Тело акредитовано у једној држави уговорници може да поступа у другој држави уговорници само ако су га за то овластили надлежни органи обе државе.

Члан 13

Свака држава уговорница обавештава Стални биро Хашке конференције за међународно приватно право о одређивању централних органа и, ако је то потребно, о обиму њихових функција, као и о називу и адреси акредитованих тела.

ПОГЛАВЉЕ IV – ПРОЦЕДУРАЛНИ ЗАХТЕВИ МЕЂУНАРОДНОГ УСВОЈЕЊА

Члан 14

Лица са уобичајеним боравиштем у једној држави уговорници, која желе да усвоје дете са уобичајеним боравиштем у другој држави уговорници треба да се обратe централном органу државе свог уобичајеног боравишта.

Члан 15

(1) Ако централни орган државе пријема сматра да су подносиоци захтева подобни да усвоје, саставља извештај који садржи податке о њиховом идентитету, њиховој подобности, личном, породичном и здравственом стању, друштвеној средини, мотивима којима су се руководили, способности да заснују међународно усвојење, као и о особинама деце о којој би они били подобни да се старају

(2) Тај орган доставља извештај централном органу државе порекла.

Члан 16

(1) Ако сматра да је дете подобно за усвојење, централни орган државе порекла:

а) саставља извештај који садржи податке о његовом идентитету, његовој подобности за усвојење, друштвеној средини, личним и породичним приликама, здравственом стању детета и његове породице, као и о његовим посебним потребама;

б) са дужном пажњом води рачуна о условима образовања детета, као и о његовом етничком, верском и културолошком пореклу;

в) утврђује да су добијене сагласности предвиђене чланом 4 ; и

г) оцењује, посебно на основу извештаја о детету и потенцијалним усвојитељима, да ли је планирани смештај у најбољем интересу детета.

(2) Он доставља централном органу државе пријема свој извештај о детету, доказ о потребним сагласностима и разлозима одређивања смештаја, водећи рачуна да не открије идентитет мајке и оца, уколико у држави порекла њихови идентитети не смеју бити откривени.

Члан 17

У држави порекла, свака одлука да се дете повери потенцијалним усвојитељима може бити донета само:

- а) ако је централни орган те државе уверен да постоји споразум будућих усвојитеља;
- б) ако је централни орган државе пријема одобрио такву одлуку, а ово одобрење је потребно према праву те државе или га захтева централни орган државе порекла;
- в) ако су централни органи обе државе сагласни да се може покренути поступак заснивања усвојења; и
- г) ако је у складу са чланом 5 утврђено да су потенцијални усвојитељи подобни да усвоје и да је дете добило или ће добити дозволу за улазак и стални боравак у држави пријема.

Члан 18

Централни органи обеју држава предузимају све потребне мере да би дете добило дозволу напуштања државе порекла, као и уласка и сталног боравака у држави пријема.

Члан 19

(1) Пресељење детета у државу пријема могуће је извршити само ако су испуњени услови предвиђени чланом 17.

(2) Централни органи обеју држава обезбеђују да се ово пресељење изврши потпуно безбедно и под одговарајућим условима и, ако је могуће, у пратњи усвојитеља или потенцијалних усвојитеља.

(3) Ако не дође до пресељења детета, извештаји предвиђени члановима 15 и 16. враћају се органима који су их доставили.

Члан 20

Централни органи се међусобно обавештавају о поступку усвојења и мерама предузетим за његово окончање, као и о одвијању поступка узајамног прилагођавања уколико је он био потребан.

Члан 21

(1) Уколико усвојење треба да се заснује након пресељења детета у државу пријема и ако централни орган те државе сматра да останак детета код потенцијалних родитеља није више у његовом најбољем интересу, овај орган предузима неопходне мере за заштиту детета, а посебно:

а) одузимање детета од потенцијалних усвојитеља и организовање привременог старања о њему;

б) хитно организовање новог смештаја детета у циљу његовог усвојења у договору са централним органом државе порекла, или, ако то није могуће, организовање дугорочног алтернативног смештаја; усвојење може бити засновано само ако је централни орган државе порекла прописно обавештен о новим потенцијалним усвојитељима;

в) организовање повратка детета, као последње мере, ако је то у његовом интересу.

(2) Имајући у виду нарочито узраст и степен зрелост детета оно ће бити консултовано, а уколико је потребно, биће прибављена његова сагласност о мерама које треба предузети у складу са овим чланом.

Члан 22

(1) Функције поверене централном органу овим Поглављем могу обављати јавни органи или тела акредитована у складу са Трећим поглављем у обиму предвиђеним правом њихове државе.

(2) Држава уговорница може дати изјаву депозитару Конвенције да у њој функције поверене централном органу члановима 15 до 21 могу обављати, у обиму који предвиђа право те државе и под контролом њених надлежних органа, такође и тела или лица која:

а) испуњавају услове предвиђене правом те државе у погледу моралног интегритета, стручности, искуства и одговорности; и ако су

б) према својим моралним квалитетима, образовањем или искуством квалификована за рад у материји међународног усвојења.

(3) Држава уговорница која даје изјаву предвиђену ставом 2 редовно обавештава Стални биро Хашке конференције за међународно приватно право о називима, односно именима и адресама ових тела и лица.

(4) Држава уговорница може дати изјаву депозитару Конвенције да усвојења деце која имају уобичајено боравиште на њеној територији могу бити заснована само ако су функције поверене централним органима вршене у складу са ставом 1.

(5) У сваком случају, за састављање извештаја предвиђених чл. 15 и 16. одговорни су централни орган, други органи или тела у складу са ставом 1, без обзира на било коју изјаву дату у складу са ставом 2.

ПОГЛАВЉЕ V – ПРИЗНАЊЕ И ДЕЈСТВА УСВОЈЕЊА

Члан 23

(1) Усвојење потврђено у складу са Конвенцијом од стране надлежних органа државе уговорнице у којој је засновано, признаје се непосредно на основу закона у другим државама уговорницама. У потврди се наводе датум и лица од којих су прибављене сагласности предвиђене чланом 17. тачком в.

(2) Приликом потписивања, ратификације, прихватања, одобрења или приступања свака држава уговорница обавештава депозитара Конвенције о називу и функцијама органа, једног или више њих, који су у тој држави надлежни за издавање потврде. Такође, она га обавештава и о свакој промени у погледу одређивања ових органа.

Члан 24

Признање усвојења у другој држави уговорници може се одбити само ако је усвојење очигледно супротно њеном јавном поретку, узимајући у обзир најбољи интерес детета.

Члан 25

Свака држава уговорница може дати изјаву депозитару да је Конвенција неће обавезивати у погледу признања усвојења заснованих на основу споразума закључених применом члана 39. става 2.

Члан 26

(1) Признање усвојења обухвата и признање:

- а) родитељског односа између детета и његових усвојитеља;
- б) родитељског права усвојитеља према детету;
- в) престанка претходних права и дужности заснованих на родитељском односу између детета и његове мајке и оца, уколико усвојење производи такво дејство у држави уговорници у којој је засновано.

(2) У случају да усвојење има за дејство престанак претходног родитељског односа, дете ужива у држави пријема и у свакој држави уговорници у којој је усвојење признато, права једнака онима која произилазе из усвојења која имају исто дејство у свакој од ових држава.

(3) Претходни ставови не утичу на примену било које одредбе повољније за дете на снази у држави уговорници која признаје усвојење.

Члан 27

(1) Уколико усвојење засновано у држави порекла нема за дејство прекид претходног родитељског односа, оно може бити у држави пријема која признаје усвојење у складу са Конвенцијом, претворено у усвојење са таквим дејством:

- а) ако право државе пријема то дозвољава; и
- б) ако су сагласности предвиђени чланом 4. ставом 1. тачкама в. и г, дате или се дају у циљу таквог усвојења.

(2) Члан 23 се примењује на одлуку о конверзији усвојења.

ПОГЛАВЉЕ VI – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 28

Конвенција не утиче на прописе државе порекла према којима усвојење детета са уобичајеним боравиштем у тој држави мора бити засновано у њој или на прописе који не дозвољавају смештај или пресељење детета у државу пријема пре његовог усвојења.

Члан 29

Никакав контакт између потенцијалних усвојитеља и родитеља детета или било ког другог лица које има право старања над дететом не сме се остварити све док не буду испуњени услови из члана 4, тачака а) до в), и члана 5, тачке а), осим уколико се усвојење заснива између чланова исте породице или уколико су испуњени услови које је одредио надлежни орган државе порекла.

Члан 30

(1) Надлежни органи државе уговорнице чувају прибављене податке о пореклу детета, посебно оне о идентитету његових родитеља, као и о здравственом стању.

(2) Они омогућавају приступ овим подацима детету или његовом заступнику и дају одговарајуће савете, у мери у којој је то допуштено правом њихове државе.

Члан 31

Без утицаја на члан 30, лични подаци прибављени или достављени у складу са Конвенцијом, посебно они предвиђени члановима 15 и 16, могу се користити само из разлога због којих су прикупљени или достављени.

Члан 32

(1) Нико не може стицати неодговарајућу материјалну или другу корист од активности предузетих у циљу заснивања међународног усвојења.

(2) Могу се захтевати и исплаћивати само трошкови, укључујући и разумне накнаде лицима укљученим у усвојење.

(3) Директори, администратори или запослени у телима који су учествовали у усвојењу не смеју примити накнаду која није сразмерна пруженим услугама.

Члан 33

Сваки надлежни орган који установи да нека од одредаба Конвенције није била примењена или да постоји озбиљан ризик да неће бити примењена, хитно обавештава о томе централни орган своје државе. Овај централни орган одговоран је за предузимање свих одговарајућих мера.

Члан 34

Ако надлежни орган државе пријема документа то захтева, мора се доставити оверен превод. Осим ако није другачије предвиђено, трошкови превода падају на терет потенцијалних усвојитеља.

Члан 35

У поступцима усвојења, надлежни органи држава уговорница поступају хитно.

Члан 36

У погледу државе која у материји усвојења има два или више правних система који важе у различитим територијалним јединицама:

а) свако упућивање на уобичајено боравиште у тој држави указује на уобичајено боравиште у територијалној јединици те државе;

б) свако упућивање на право те државе указује на право које је на снази у одређеној територијалној јединици;

в) свако упућивање на надлежне органе или јавне органе те државе указује на органе овлашћене да поступају у одређеној територијалној јединици;

г) свако упућивање на акредитована тела те државе указује на тела која су акредитована у одређеној територијалној јединици.

Члан 37

У погледу државе која у материји усвојења примењује два или више правних система на различите категорије лица, свако упућивање на право те државе указује на на правни систем одређен правом те државе.

Члан 38

Држава у којој различите територијалне јединице имају сопствене прописе у погледу усвојења није обавезна да примењују Конвенцију уколико ни држава са јединственим правним системом не би била обавезна да је примењује.

Члан 39

(1) Конвенција не утиче на примену међународних уговора чије су чланице државе уговорнице и који садрже одредбе о материји регулисаној овом Конвенцијом, осим ако државе везане таквим уговорима дају супротну изјаву.

(2) Свака држава уговорница може закључити споразум са једном или више других држава уговорница у циљу унапређења примене Конвенције у својим међусобним односима. Ови споразуми могу искључити примену само одредаба чланова 14 до 16 и чланова 18 до 21. Државе који су закључили такав споразум, достављају копију депозитару Конвенције.

Члан 40

Није допуштена ниједна резерва на ову Конвенцију.

Члан 41

Конвенција се примењује увек када је захтев предвиђен чланом 14 примљен након ступања на снагу Конвенције у држави пријема и држави порекла.

Члан 42

Генерални секретар Хашке конференције за међународно приватно право повремено сазива Специјалну комисију ради испитивања практичне примене Конвенције.

ПОГЛАВЉЕ VII – ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 43

(1) Конвенција је отворена за потписивање државама које су биле чланице Хашке конференције за међународно приватно право у време седамнаестог заседања и другим државама које су учествовале на том заседању.

(2) Она се ратификује, прихвата или одобрава и инструменти о ратификацији, прихватању или одобравању депонују се у Министарству спољних послова Краљевине Холандије, депозитару Конвенције.

Члан 44

(1) Свака друга држава може приступити Конвенцији након њеног ступања на снагу, у складу са чланом 46, ставом 1.

(2) Инструмент о приступању депонује се код депозитара.

(3) Приступање има дејство само у односима између државе која приступа и држава уговорница које нису истакле приговор у погледу њеног приступања у року од шест месеци након пријема обавештења предвиђеног чланом 48, тачком б. Такав приговор може истаћи и свака држава у тренутку ратификације, прихватања или одобравања Конвенције након приступања. Ови приговори достављају се депозитару.

Члан 45

(1) Држава састављена од две или више територијалних јединица у којима се примењују различити правни системи у материји регулисаној овом Конвенцијом може, у тренутку потписивања, ратификације, прихватања, одобрења или приступања, изјавити да се ова Конвенција примењује на све територијалне јединице или само на једну или више њих и може да измени ову изјаву подношењем друге изјаве у било ком тренутку.

(2) Ове изјаве се достављају депозитару и у њима се изричито наводе територијалне јединице на које се Конвенција примењује.

(3) Ако држава не да изјаву предвиђену овим чланом, Конвенција се примењује на целокупну територију те државе.

Члан 46

(1) Конвенција ступа на снагу првог дана месеца који следи након истека периода од три месеца после депоновања трећег инструмента о ратификацији, прихватању или одобрењу, предвиђених чланом 43.

(2) Након тога, Конвенција ступа на снагу:

а) за сваку државу која је ратификује, прихвати, накнадно одобри, или јој приступи, првог дана месеца који следи након истека периода од три месеца после депоновања њеног инструмента о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању;

б) за територијалне јединице на које је, у складу са чланом 45, проширена примена Конвенције, првог дана месеца који следи након истека периода од три месеца после обавештења предвиђеног овим чланом.

Члан 47

(1) Свака држава уговорница може отказати Конвенцију писменим саопштењем депозитару.

(2) Отказивање производи дејство првог дана месеца након истека дванаест месеци од дана пријема саопштења од стране депозитара. Када је у саопштењу прецизиран дужи период, отказивање ће произвести дејство по истеку тог дужег периода, рачунајући од дана када је депозитар примио обавештење.

Члан 48

Депозитар обавештава државе чланице Хашке конференције за међународно приватно право, друге државе које су учествовале на седамнаестом заседању и државе које су приступиле у складу са одредбама члана 44 о:

- а) потписивању, ратификацији, прихватању и одобрењу предвиђеним чланом 43;
- б) приступањима и приговорима против приступања предвиђеним чланом 44;
- ц) датуму ступања на снагу Конвенције у складу са чланом 46;
- д) изјавама и одређивањима наведеним у члановима 22, 23, 25 и 45;
- е) споразумима наведеним у члану 39;
- ф) отказивањима предвиђеним чланом 47.

Као потврду, доле наведени, као прописно овлашћени, потписали су ову Конвенцију.

Сачињено на француском и енглеском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у Хагу, 29. маја 1993, у једном примерку који ће бити депонован у архивама Владе Краљевине Холандије и чија ће оверена копија бити достављена дипломатским путем свакој држави која је била чланица Хашке конференције за међународно приватно право у време одржавања њеног седамнаестог заседања, као и свакој другој држави која је учествовала на овом заседању.